

บทที่ 5

อภิปรายและวิจารณ์ผล สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นที่ตำบล ห้วยมุ่น อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์

2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของพื้นที่พื้นที่ ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์

3. เพื่อศึกษารูปแบบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชน พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์

สามารถสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา และเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

1) สภาพการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์ จากการศึกษพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีช่วงอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 มากที่สุด ระดับการศึกษาอยู่ในช่วงจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวนสมาชิกในครัวเรือนอาศัยอยู่ครัวเรือนละ 3 – 4 คน และอาศัยอยู่พื้นที่มาเป็นเวลามากกว่า 20 ปี

สภาพปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน พบว่า ขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้ มีการสร้างขยะเฉลี่ยต่อวันต่อครอบครัวเป็นจำนวนมากกว่า 5 กิโลกรัม

ขยะรีไซเคิล เช่น ขวดน้ำพลาสติก กระป๋องเครื่องดื่ม ขวดแก้ว ฝาอลูมิเนียม เศษเหล็ก เศษแก้ว เศษกระดาษ กล่องกระดาษ ลังกระดาษ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ น้อยกว่า 5 ชิ้นต่อวัน

ขยะทั่วไป เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติก ซองขนมขบเคี้ยว กล่องนม แก้วพลาสติก กล่องโฟม ซ้อนพลาสติก หลอดดูดน้ำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ น้อยกว่า 10 ชิ้นต่อวัน

ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ หลอดไฟ ขวดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง ถุงปุ๋ยเคมี ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ น้อยกว่า 5 ชิ้นต่อวัน

วิธีการจัดการขยะแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน พบว่า การกำจัดขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้ จะใช้วิธีการทิ้งลงถังขยะของ อบต.

ขยะรีไซเคิล เช่น ขวดน้ำพลาสติก กระป๋องเครื่องดื่ม ขวดแก้ว ฝาอลูมิเนียม เศษเหล็ก เศษแก้ว เศษกระดาษ กล่องกระดาษ ลังกระดาษ จะใช้วิธีการกำจัดโดยการเก็บแยกไว้ขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

ขยะทั่วไป เช่น ห่อพลาสติกใสขนม ถุงพลาสติก ขอนขนมขบเคี้ยว กล่องนม แก้วพลาสติก กล่องโฟม ซ้อนพลาสติก หลอดดูดน้ำ ที่ทิ้งลงถังขยะของ อบต.

ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ หลอดไฟ ขวดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง ถุงปุ๋ยเคมี ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จะใช้วิธีการกำจัดโดยการทิ้งลงถังขยะของ อบต.

2) ปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของพื้นที่พื้นที่ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของการจัดการขยะในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาหรือความต้องการ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หรือจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า การมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะ การมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ การคัดแยก การทำปุ๋ยหมัก หรือการใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

การมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชน พบว่า ชุมชนมีความสะอาดงามตา ไม่มีปัญหากลิ่นการเผาขยะ กลิ่นขยะรบกวน และสามารถสร้างรายได้จากการขายขยะรีไซเคิลอยู่ในระดับปานกลาง

การประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยประเมินการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานของพนักงานจัดเก็บขยะ การประเมินผลด้านการลำเลียง การจัดเก็บ และการให้ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของ อบต.

ความต้องการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ต้องการให้ อบต. เพิ่มรถเก็บขยะ ต้องการให้ อบต. เพิ่มรอบเวลาในการให้บริการของรถเก็บขยะ และต้องการให้ อบต. จัดทำถังขยะแบบแยกประเภท

เพื่อความสะอาดในการแยกประเภทของขยะ และเพิ่มถังรองรับขยะให้มากขึ้น เพื่อความสะอาดในการทิ้งขยะ

3) แนวทางและรูปแบบการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น

1) ควรอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่ในเรื่องของการคัดแยกขยะ (Reduce Reuse Recycle) เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่ชาวบ้านขาดความรู้และขาดจิตสำนึกในการคัดแยก การทิ้ง การลดปริมาณขยะ และการทำปุ๋ยหมักจากขยะ

2) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรรับซื้อขยะ Recycle จากชาวบ้าน หรือจัดตั้งเป็นธนาคารขยะเพื่อรับซื้อขยะ หรือให้นำขยะมาแลกเปลี่ยนกับสิ่งของหรือสินค้าชนิดอื่น ๆ

3) การจัดการขยะของครัวเรือน ชาวบ้านควรต้องมีการคัดแยกขยะก่อนนำมาทิ้งในถังขยะของ อบต. เพื่อแยกขยะจำพวกขยะอินทรีย์ย่อยสลายเองได้ ขยะ Reuse ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ขยะ Recycle ที่สามารถขายเพื่อเป็นรายได้ และขยะอันตราย เพื่อให้ อบต.นำไปกำจัดอย่างถูกวิธีต่อไป

4) ถังขยะของ อบต. ควรมีถังขยะแยกสี แยกประเภทที่ชัดเจน เพื่อความสะอาดในการคัดแยกขยะก่อนการทิ้ง

5) อบต.ควรเพิ่มรอบในการจัดเก็บขยะ จากเดิมเป็นการจัดเก็บสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ควรเพิ่มเป็นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เพื่อลดปัญหาขยะล้นจากถังและส่งกลิ่นเหม็น

6) การกำจัดขยะควรเป็นการกำจัดขยะแบบถูกหลักสุขาภิบาล เช่น การฝังกลบแบบถูกสุขาภิบาล เนื่องจากบ่อขยะในปัจจุบันเป็นบ่อฝังกลบแบบไม่ถูกวิธีทำให้บ่อขยะมีขนาดเล็กและเต็มเร็ว จำเป็นต้องมีการขุดบ่อขยะเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนบ่อเก่าเรื่อย ๆ

อภิปรายผล

1) ประชาชนในพื้นที่ตำบลห้วยมุ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกในการคัดแยก การทิ้ง การลดปริมาณขยะ และการทำปุ๋ยหมักจากขยะ (Reduce Reuse Recycle) สอดคล้องกับผลการศึกษาของจตุพงศ์ อภิพรไพศาล. (2557) การจัดการขยะมูลฝอยบนพื้นที่สูง โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในเขตบริการโรงเรียนบ้านป่าซางนาเงิน ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายพบว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่นองค์การบริหารส่วนตำบลป่าซางนาเงิน ควรมีการรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น โดยเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารควรมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเป็นการจัดการขยะแบบพึ่งพาตนเองลดการพึ่งพาภายนอก และสอดคล้องกับการศึกษาของบุษกร ชีวะธรรมานนท์ (2552) ทำการศึกษาเรื่องความรู้และพฤติกรรมในการจัดการขยะในครัวเรือนของ

นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตจังหวัดชลบุรีมีความรู้ที่น้อยที่สุดในการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน และสอดคล้องกับการศึกษาของอัมพร นิมิตรภาคภูมิ (2550) ทำการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของการคัดแยกขยะมูลฝอย และการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย มีการกระทำบางครั้ง

2) ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตั้งแต่การร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลางเท่านั้น และจำนวนถังขยะและรอบในการจัดเก็บขยะยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมบัติ ชมภูน้อย (2550) ทำการศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังงาม จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการพึ่งพาเจ้าหน้าที่รัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลมาจัดการหรือเก็บขยะมูลฝอย ปัญหาในการจัดเก็บขยะมูลฝอยพบว่าซ้ำเกินไปทำให้เกิดขยะมูลฝอยตกค้าง และมีจำนวนถังขยะไม่เพียงพอต่อความต้องการ และนอกจากนี้ผลการศึกษาของยุทธ เกื้อกลาง (2550) ทำการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดขยะชุมชน โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ตำบลโตนด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนที่ดี ประกอบด้วย ความร่วมมือของสถาบันในชุมชน 4 องค์การหลัก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการออกข้อกำหนดเหตุรำคาญสถานประกอบ นโยบายการจัดการขยะ และสนับสนุนงบประมาณในการอบรม วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โรงเรียนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายการจัดการขยะของสถานศึกษา การสอนที่สอดแทรกเนื้อหาการจัดการขยะ วัดมีบทบาทในการจัดการขยะชุมชนโดยการเทศนาสั่งสอนและอบรมให้ประชาชนทำการคัดแยกขยะและดำเนินการเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน ครัวเรือนมีบทบาทในการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมอบรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการขยะชุมชน และร่วมคัดแยกขยะก่อนทิ้งอย่างต่อเนื่อง

3) การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น พบว่าเป็นปัญหาในการบริหารจัดการขยะ คือการจัดการขยะแบบไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิสุทธิ มหายศนันท์ (2550) ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา แบ่งได้ 2 ด้านดังนี้ 1. ด้านการบริหารจัดการ องค์กร และบุคลากรที่รับผิดชอบยังขาดความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล งบประมาณการจัดเก็บค่าธรรมเนียมยังไม่ครอบคลุม เทคโนโลยีโดยเฉพาะถังขยะในชุมชนยังไม่มีถังแยกประเภทขยะก่อนนำไปกำจัดและไม่ครอบคลุมพื้นที่ แผนงานโครงการยังไม่สอดคล้องกับปัญหา

ไม่มีความต่อเนื่องในแผนระยะยาว 2. ด้านการจัดการขยะมูลฝอยยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล โดยเฉพาะการคัดแยกขยะก่อนนำไปกำจัดทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

4) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรเป็นหน่วยงานหลักในสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารขยะ หรือสนับสนุนให้มีธนาคารขยะ เพื่อทำการรับซื้อขยะ Recycle สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิวา ประสุวรรณ และคณะ (2559) ทำการศึกษาเรื่องการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า ความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนบ้านแลงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ควรคัดแยกขยะในครัวเรือน แบบใช้ถังคู่ (แยกขยะเปียกและขยะแห้ง) 2) ควรทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ 3) ควรจัดการขยะมูลฝอยโดยมีการเพิ่มมูลค่าที่มีลักษณะเพิ่มรายได้จากของเหลือใช้ และ 4) ควรจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิล และผลการศึกษาของยุวัฒน์ วุฒิเมธี ศุภวรรณ ภิรมย์ทอง (2558) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลพระนครศรีอยุธยา พบว่า เทศบาลนครศรีอยุธยาและองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีการจัดตั้งโครงการธนาคารขยะขึ้นในโรงเรียนเขตรับผิดชอบซึ่งเป็นโครงการที่จะเป็นแบบอย่างของการจัดการขยะในระดับครัวเรือนได้ จึงควรเสริมสร้างความรู้ในเรื่องธนาคารขยะให้กับชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการกำจัดขยะตั้งแต่ครัวเรือน ชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งผลิตขยะ และปฏิบัติตนในการจัดการขยะได้อย่างถูกหลักสุขาภิบาล

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับพื้นที่

1. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ควรกำหนดนโยบายด้านการเตรียมความพร้อมของพนักงานที่จัดเก็บขยะ และเพิ่มจำนวนรอบ จำนวนวัน ในการจัดเก็บขยะให้มากขึ้น
2. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ควรกำหนดนโยบายด้านการกำจัดขยะจากครัวเรือนให้ ความรู้กับประชาชนตำบลห้วยมุ่น อำเภอป่าตอง จังหวัดอุตรดิตถ์
3. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ควรกำหนดนโยบายให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานให้ ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นประเภทขยะมูลฝอย ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อปริมาณขยะในชุมชน และการแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยมากยิ่งขึ้น
4. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการนำเศษผัก และเศษผลไม้ (เปลือกสับปรด) ไปทำปุ๋ย เพราะขยะอินทรีย์ประเภทหัวสับปรดที่เน่าเสียมีเป็นจำนวนมากในพื้นที่
5. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ควรให้ความรู้เกี่ยวกับไม่ทิ้งขยะลงบนทางสาธารณะและ แหล่งน้ำแก่ประชาชน

6. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่น ควรณรงค์ไม่ให้ประชาชนนำเอาเศษหญ้าแห้งเศษใบไม้ ที่กำจัดโดยวิธีการเผา เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจผิดว่าขยะจำพวกเศษไม้ เศษใบหญ้า สามารถกำจัดได้โดยวิธีการเผา ซึ่งจะสร้างมลพิษและเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป

7. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในการดำเนินการจัดการขยะในครัวเรือน เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิดว่าต้องใช้ถังขยะใบใหญ่เพื่อใช้รองรับขยะทั้งหมดภายในบ้าน

8. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในการดำเนินการกำจัดขยะว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าการกำจัดขยะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

9. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรณรงค์ในการลดปริมาณขยะโดยการนำขวดน้ำ ถุงพลาสติกกลับมาใช้ซ้ำ รวมถึงการนำถุงผ้าหรือตระกร้าแทนการใช้ถุงพลาสติก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังปฏิบัติเป็นบางครั้งเท่านั้น

10. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการกำจัดขยะ เช่น ห้ามเผาขยะในที่โล่งแจ้ง ห้ามทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ แต่ยังมีขาดบทรุนแรงอย่างจริงจังและรุนแรง ทำให้อาจเกิดการละเลยในการปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน

11. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดการขยะในพื้นที่ พบว่า ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาและวิธีการแก้ไขด้านขยะในพื้นที่ รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลและขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น และควรเปิดเผยข้อมูลด้านรายได้จากการจัดเก็บให้ประชาชนได้รับทราบ

12. ความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นจัดทำถังขยะแบบแยกประเภทเพื่อความสะดวกในการแยกประเภทของขยะ และเพิ่มถังรองรับขยะให้มากขึ้น เพื่อความสะดวกในการทิ้งขยะ

13. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นควรให้ความรู้กับประชาชนในด้านการจัดการขยะมีพิษ เพราะในพื้นที่มีขยะจำพวกขวดยาฆ่าแมลงและขวดยาฆ่าหญ้าเป็นจำนวนมาก และขยะมีพิษจำพวกนี้ ถูกกำจัดไม่ถูกวิธีเพราะประชาชนยังกำจัดโดยวิธีการกองทิ้งไว้ในพื้นที่การเกษตรหรือทำการฝังกลบ ซึ่งอาจจะทำให้สารเคมีซึมลงสู่พื้นดินและแหล่งน้ำได้กลายเป็นปัญหามลพิษต่อไป รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นเองควรต้องเข้าไปคัดแยกและกำจัดขยะมีพิษเหล่านี้ให้ถูกวิธีด้วย

14. ประชาชนในพื้นที่ที่มีการคัดแยกขยะรีไซเคิล ซึ่งเป็นขยะที่สามารถนำมาขายสร้างรายได้ ออกจากขยะประเภทอื่น แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลในบางช่วงเวลาขาดคนมารับซื้อ ดังนั้นองค์การ

บริหารส่วนตำบลห้วยมุ่นอาจจะทำธนาคารขยะเพื่อรับซื้อขยะจากประชาชน หรือติดต่อประสานงานกับผู้รับซื้อและนัดหมายวันเวลาในการมารับซื้อที่แน่นอน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับชาติ

1. ควรจัดให้มีองค์กรหลักที่จะเข้ามาบริหารจัดการขยะร่วมกับชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารขยะ ที่จะทำให้สะดวกต่อการสั่งการและดำเนินการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรม
2. ควรมีการจัดระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการกำจัดขยะที่สะดวก รวดเร็ว และมีโรงงานขยะและเตาเผาขยะที่ถูกสุขลักษณะ
3. ควรจัดตั้งให้มีศูนย์รวมในการกำจัดขยะ เพื่อให้เกิดศูนย์กำจัดขยะอย่างครบวงจร โดยเฉพาะพื้นที่ที่ขยะอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
4. ควรมีการกระจายอำนาจจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อด้านการบริหารจัดการขยะ
5. ควรมีบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการเข้ามาให้ความรู้ การแนะนำ และตรวจสอบพื้นที่กำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาการใช้เขตป่าสงวน หรือพื้นที่ที่เป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในการจัดทำบ่อขยะ
6. ควรมีศึกษาถึงวิธีการกำจัดขยะที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง เพื่อลดปัญหาขยะที่จะกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม